

I. DISPOSICIONS GENERALS

CAP DE L'ESTAT

16345 *Llei orgànica 2/2020, de 16 de desembre, de modificació del Codi penal per a l'erradicació de l'esterilització forçada o no consentida de persones amb discapacitat incapacitades judicialment.*

FELIPE VI

REI D'ESPANYA

A tots els qui vegeu i entengueu aquesta Llei orgànica.

Sapigueu: Que les Corts Generals han aprovat la Llei orgànica següent i jo la sanciono:

PREÀMBUL

La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat va ser aprovada l'any 2006, ratificada posteriorment per Espanya, i va entrar en vigor l'any 2008. En el seu articulat, la Convenció recull una sèrie d'articles específics sobre els drets de les persones amb discapacitat en relació amb la formació d'una família, una llar, ser pares i mares i les seves relacions personals. En concret, l'article 23.1 recull el següent:

«Article 23. *Respecte de la llar i de la família.*

1. Els estats parts han de prendre mesures efectives i pertinents per posar fi a la discriminació contra les persones amb discapacitat en totes les qüestions relacionades amb el matrimoni, la família, la paternitat i les relacions personals, i aconseguir que les persones amb discapacitat estiguin en igualtat de condicions amb la resta, a fi d'assegurar que:

a) Es reconegui el dret de totes les persones amb discapacitat en edat de contreure matrimoni a casar-se i fundar una família sobre la base del consentiment lliure i ple dels futurs cònjuges;

b) Es respecti el dret de les persones amb discapacitat a decidir lliurement i de manera responsable el nombre de fills que volen tenir i el temps que ha de transcórrer entre un naixement i un altre, i a tenir accés a informació, educació sobre reproducció i planificació familiar apropiades per a la seva edat, i s'ofereixin els mitjans necessaris que els permetin exercir aquests drets;

c) Les persones amb discapacitat, inclosos els nens i les nenes, mantinguin la seva fertilitat, en igualtat de condicions amb la resta.»

Tanmateix, el que recull aquest article no té una vigència total al nostre país. A Espanya, encara avui dia, se segueix practicant la denominada «esterilització forçada o no consentida» a persones amb discapacitat o incapacitades judicialment. Així ho permet el nostre Codi penal a l'article 156:

«Article 156.

No obstant el que disposa l'article anterior, el consentiment vàlid, lliure, conscient i expressament emès eximeix de responsabilitat penal en els supòsits de trasplantament d'òrgans efectuat d'acord amb el que disposa la llei, esterilitzacions i cirurgia transsexual dutes a terme per un facultatiu, llevat que el consentiment s'hagi obtingut viciadament, o mitjançant preu o recompensa, o l'atorgant sigui menor d'edat o manqui absolutament

d'aptitud per prestar-lo, cas en què no és vàlid el prestat per aquests ni pels seus representants legals.

No és punible l'esterilització acordada per part d'un òrgan judicial en el cas de persones que de manera permanent no puguin prestar de cap manera el consentiment a què es refereix el paràgraf anterior, sempre que es tracti de supòsits excepcionals en què es produeixi greu conflicte de béns jurídics protegits, a fi de salvaguardar l'interès més gran de l'afectat, tot això d'acord amb el que estableix la legislació civil.»

La permanència d'aquesta possibilitat legal en el dret nacional, més d'una dècada després de l'entrada en vigor del Tractat internacional de les persones amb discapacitat, constitueix una anomalia greu en termes d'estrictes drets humans. Que el nostre Estat segueixi permetent que es vulnerin els drets de les persones amb discapacitat per mites com ara «el bé de la família», «la incapacitat de les dones amb discapacitat per ser mares» o «pel seu bé», atenta directament contra l'article 23 de la Convenció.

Cal destacar que la Convenció ja reconeix a l'apartat q) del seu preàmbul que les dones i les nenes amb discapacitat solen estar exposades a un risc més gran, dins i fora de la llar, de violència, lesions o abús, abandonament o tracte negligent, maltractaments o explotació.

A més, a l'article 6, relatiu a les dones i les nenes amb discapacitat, subratlla que els estats parts reconeixen que les dones i les nenes amb discapacitat estan subjectes a múltiples formes de discriminació i, sobre això, han d'adoptar mesures per assegurar que puguin gaudir plenament i en igualtat de condicions de tots els drets humans i les llibertats fonamentals.

Malgrat aquestes apreciacions i acords internacionals, el Comitè sobre els Drets per a les Persones amb Discapacitat, en la seva observació general núm. 1, confirma que les dones amb discapacitat estan subjectes a altes taxes d'esterilització forçosa i, sovint, se'ls nega el control de la seva salut reproductiva i presa de decisions, per tal com se suposa que no són capaces de consentir el sexe.

En la seva observació general núm. 3 sobre dones i nenes amb discapacitat, s'indica que algunes formes de violència, explotació i abús es poden considerar tractes o penes cruels, inhumanes o degradants i una vulneració de diversos tractats internacionals de drets humans. Entre aquestes cal esmentar: l'embaràs o l'esterilització forçada efectuada sota coerció, o de manera involuntària; tots els procediments i les intervencions mèdiques efectuades sense el consentiment lliure i informat, inclosos els relacionats amb l'anticoncepció i l'avortament.

L'anticoncepció i l'esterilització forçada també poden donar lloc a la violència sexual sense la conseqüència de l'embaràs, especialment en el cas de les dones amb discapacitat psicosocial o intel·lectual, les dones internades en centres psiquiàtrics i altres institucions i les dones privades de llibertat.

En aquest sentit, el Comitè recomana als estats parts que combatin la discriminació múltiple que pateixen les dones amb discapacitat mitjançant la derogació de les lleis, les polítiques i les pràctiques discriminatòries que impedeixen que les dones amb discapacitat gaudeixin de tots els drets consagrats en la Convenció; la prohibició de la discriminació basada en el gènere i la discapacitat i les seves formes interseccionals; la tipificació com a delictes de la violència sexual contra les nenes i les dones amb discapacitat i la prohibició de totes les formes d'esterilització forçada.

Per tant, els estats que han ratificat la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat tenen l'obligació de respectar, protegir i fer efectiu el dret de totes les persones amb discapacitat a la igualtat i la no-discriminació. En aquest sentit, els estats parts s'han d'abstenir de qualsevol acció que discrimini les persones amb discapacitat. En particular, han de modificar o derogar lleis, reglaments, costums i pràctiques existents que constitueixen una discriminació contra aquestes persones. El Comitè sovint ha donat exemples d'això, per exemple: lleis de tutela i altres normes que vulneren el dret a la capacitat jurídica; lleis de salut mental que legitimen la institucionalització forçada i l'administració forçada de tractaments, que són discriminatòries i s'han d'abolir; l'esterilització de dones i nenes amb discapacitat sense el seu consentiment.

Cal assenyalar que l'esterilització forçada és una pràctica més estesa del que l'opinió pública considera. Segons dades del Consell General del Poder Judicial, en l'última dècada s'han practicat a Espanya més d'un miler d'esterilitzacions forçades, la majoria de les quals en dones. Només l'any 2016 el CERMI, sobre la base de dades oficials, assenyala que hi va haver 140 casos, i es van donar 865 casos més entre els anys 2005-2013.

Així mateix, s'ha de subratllar l'article 39 del Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul), en vigor a Espanya des de l'any 2014, que prohibeix expressament les esterilitzacions forçades.

Les Nacions Unides, a través del Comitè de Drets de les Persones amb Discapacitat, ja va recomanar oficialment, l'any 2011, al Regne d'Espanya l'acomodament del seu ordenament intern (Codi penal) en aquest punt, perquè no es vulnerés aquesta garantia.

A causa d'aquesta inacció de les successives administracions, de la necessitat de millorar la protecció dels drets de les nenes i les dones amb discapacitat i de defensar drets bàsics de les persones amb discapacitat, és necessari que l'esterilització forçosa o no consentida es deixi de practicar a Espanya.

Article únic. *Modificació de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.*

Se suprimeix el paràgraf segon de l'article 156 de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.

Disposició derogatòria única. *Derogació normativa.*

Queda derogada la disposició addicional primera de la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.

Disposició transitòria única. *Procediments en curs.*

Els procediments que, d'acord amb el que estableix la disposició addicional primera de la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal, estiguin en tràmit o tramitats però no executats a l'entrada en vigor d'aquesta Llei orgànica queden sense efecte, i la persona objecte d'aquests procediments recupera la plena llibertat de decisió respecte de sotmetre's al tractament mèdic o no.

Disposició final primera. *Disposicions amb caràcter de llei ordinària.*

Tenen caràcter de llei ordinària la disposició transitòria única i la disposició final tercera.

Disposició final segona. *Títol competencial.*

Aquesta Llei es dicta a l'empara del que disposa l'article 149.1.6a de la Constitució, que atribueix a l'Estat la competència exclusiva sobre legislació penal.

Disposició final tercera. *Adaptació normativa.*

El Govern ha de remetre a les Corts Generals un projecte de llei de modificació de la Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica, i de la Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs, amb l'objectiu de reforçar que les persones amb discapacitat que necessitin suports humans i materials, inclosos els tecnològics, disposin de la informació necessària i la documentació clínica en formats, canals i suports accessibles per tal que la decisió que adoptin en la seva qualitat de pacients sigui lliure i informada, i per reforçar l'obligació dels poders públics de garantir el dret a la salut sexual i reproductiva de les persones amb discapacitat.

Disposició final quarta. *Entrada en vigor.*

Aquesta Llei entra en vigor l'endemà de la publicació en el «Butlletí Oficial de l'Estat».

Per tant,

Mano a tots els espanyols, particulars i autoritats, que compleixin aquesta Llei orgànica i que la facin complir.

Madrid, 16 de desembre de 2020.

FELIPE R.

El President del Govern,
PEDRO SÁNCHEZ PÉREZ-CASTEJÓN